

TÜRKİYE YÜZYILI VE AFET YÖNETİMİ

Münir KARALOĞLU Vali-İçişleri Bakan Yardımcısı

“Afet öncesinde krize Japonlar gibi hazırlanmak, afet sonrasında da krizi Türk gibi yönetmek zorundayız.”

İnsanlık tarihi kadar eski olan ve dünyanın birçok coğrafyasında maddi ve manevi felaketlere yol açan afetler, ülkemizin de önemli meselelerinden biridir. Yaşanan doğal afetlerin özellikle de depremlerin hem ülkemize verdiği maddi zararlar hem de kaybettiğimiz insan sayısı dikkate alındığında afet yönetiminin özellikle de afete hazırlık hususunda ciddi tedbirlerin alınması gerektiği aşikardır. Son 10 yılda dünyada meydana gelen afetler dikkate alındığında deprem, sel, kuraklık, orman yangını, hortum, kasırga, tayfun, volkanik patlama ve tsunami en sık yaşanan afetler olarak bilinmektedir. Bu afetler sonucunda yaklaşık 2 milyar insan etkilenmiş, binlerce doğal afet meydana gelmiş ve yaklaşık 2 trilyon dolarlık hasara neden olmuştur.

Türkiye, pek çok afet türünün sıklıkta yaşandığı ülkelerden biridir. Deprem, heyelan, sel, çığ gibi birçok doğa kaynaklı afetin yanı sıra jeopolitik konumu nedeniyle beşerî kaynaklı afet diyebileceğimiz insani krizlerle de

sıkça karşı karşıya kalabilmektedir. İnsani krizlerin ve afetlerin risklerini ölçmek ve sıralayabilmek amacıyla oluşturulan risk yönetimi endeksine göre Türkiye, Küresel Risk Endeksi’nde 191 ülke arasında 45’inci sırada yer almaktadır. 5,0 endeks puanı ile “yüksek risk” grubundaki ülkeler arasında bulunmaktadır. Bu nedenle afete hazırlık ve müdahale hem can hem de ekonomik kayıplarımızın önlenmesi veya azaltılmasında önemli bir husus olarak karşımıza çıkmaktadır. Dünyanın birçok bölgesinde yaşanan afetler özellikle de ülkemizde de yaşanan depremler dikkate alındığında afetin etkileri ve sonuçları açısından ülkelerin afete hazırlığına göre farklı neticeler doğurmaktadır. Aynı şiddetteki bir deprem afeti farklı ülkelerde farklı sonuçlar doğurduğu resmi verilerle sabittir.

Türkiye’de son 10 yılda yaşanan afetler dikkate alındığında deprem, sel, kuraklık, orman yangını ve çığ gibi afetler yaşanmıştır.

Türkiye, deprem kuşağında yer alan bir ülkedir. Son 10 yılda en az 6,0 ve üzeri büyüklüğünde 7 büyük deprem meydana gelmiştir. Ayrıca ülkemiz son zamanlarda iklim değişikliğinin etkisiyle sık sık orman yangınlarıyla karşılaşmaktadır. Özellikle 2021 yılında Antalya, Muğla, Mersin, Osmaniye ve Adana illerinde çıkan yangınlarda 16 kişi hayatını kaybetmiş, yüzbinlerce hektar orman alanı zarar görmüştür.

Coğrafi konumu ve iklim özellikleri nedeniyle ülkemiz ayrıca sel riski taşıyan bir ülke konumundadır. Son 10 yılda ülkemizde en çok sel felaketi yaşanan bölgeler Karadeniz, Doğu Anadolu ve Güneydoğu Anadolu olmuştur. Kış aylarında kar yağışının yoğun olduğu bölgelerde çığ felaketi ülkemizde yaşanan afetlerden bir diğeridir. Son 10 yılda en çok çığ düşmesi Van, Erzurum, Hakkâri ve Bitlis illerinde olmuştur. Arazi yapı-

sı ve yağış rejimi nedeniyle heyelan afeti de son 10 yılda en çok Trabzon, Rize, Kastamonu, Erzurum ve Artvin illerinde gerçekleşmiştir.

Afetlerin çeşitliliği ve sıklığı dikkate alındığında afetler nedeniyle hem maddi hem de gerçekleşen ölüm sayısı itibarıyla manevi zararlar yaşadığımız aşikardır. Yukarıda belirtilen afetlerin son 10 yıllık sayısına bakacak olursak afetsiz bir yılımız olmamıştır.

A. Son 10 Yılda Meydana Gelen Afetler

YIL	Orman Yangını	Heyelan	Deprem (4 ve üzeri)	Sel (Su baskını, Su yükselmesi)	Çığ	Diğer	Genel Toplam
2013	104	72	135	53	3	797	1.164
2014	60	113	180	146	0	982	1.481
2015	61	111	136	131	2	1.837	2.278
2016	118	226	107	85	4	2.451	2.991
2017	2.047	359	81	181	17	4.628	7.313
2018	4.677	494	134	418	5	4.839	10.567
2019	4.809	437	252	585	10	5.258	11.351
2020	442	438	503	227	14	4.426	6.050
2021	272	614	312	303	2	5.749	7.252
2022	278	858	169	475	17	8.750	10.547
2023	277	304	780	502	2	5.043	6.908
TOPLAM	13.145	4.026	2.789	3.106	76	44.760	67.902

B. Son 10 Yıldaki Vefat ve Yaralı Sayıları

Yıl	Vefat ve Yaralı Sayıları 2013-2023 (15.10.2023)		Genel Toplam
	Yaralı	Ölüm	
2013	20	1	21
2014	73	1	74
2015	0	0	0
2016	0	0	0
2017	416	0	416
2018	208	16	224
2019	2666	59	2.725
2020	1734	197	1.931
2021	3015	106	3.121
2022	475	11	486
2023	116917	50835	167.752
TOPLAM	125.524	51.226	176.750

Ülkemizde yaşanan 17 Ağustos 1999 Ms=7,4 büyüklüğündeki Gölçük depreminde yaklaşık 16 bin insanımız hayatını kaybettiği, ancak 2003 yılında Japonya'da M=7,6 ve M=8 şiddetindeki depremlerde birkaç kişinin öldüğü gerçeği afetin sonuçları açısından dikkat çekicidir. Yakın zamanda yaşanan 6 Şubat Kahramanmaraş merkezli 7,6 ve 7,8 şiddetindeki depremler de göstermiştir ki felaketselere her zaman hazır olmamız yaşadığımız coğrafyanın bir sonucudur. 6 Şubat 2023 da yaşanan 18 il 175 ilçe 3 milyon 600 bin hane ve 15 milyon kişinin etkilendiği, 50 binden fazla insanımızı hayatını kaybettiği deprem afeti dünya deprem sonuçları açısından en büyük ve yıkıcı bir afet olarak kayıtlara geçmiştir. Bu gerçekler ışığında Türkiye yüzünlüne afetlere her yönüyle hazır afet öncesi risk azaltma konusunda tedbirlerini almış, afet sonrasındaki iyileştirme süreçlerini en iyi şekilde yöneten ve çok çalışmak zorunda olduğumuzun bilincinde hazırlık yapmak zorundayız.

Afet yönetimi ile ilgili olarak hem kendi tecrübelerim hem de afetlerden elde edilen tecrübeler ışığında bazı hususları paylaşmanın önemli olduğunu düşünmekteyim.

İlk olarak, afete hazırlıkta, risk yönetimi ve kriz yönetimi olarak ayrı ayrı hazırlık yapmak zorundayız.

Afet yönetiminde, risk dönemi olarak tanımlanan ve afete hazırlık aşamasının iyi yönetilmesinin sonucu olarak kriz ya da afet sonrası süreçlerin daha kolay yönetileceği gerçeğini bilmemiz gerekir. Bir örnek üzerinden değerlendirme yapacak olursak, Türkiye'de özellikle depreme hazırlık süreçlerinde çok fazla eksikimiz bulunduğu Marmara depremi ile ortaya çıktı ve bunun bize ağır sonuçları oldu. Marmara depremi sonrasında yaşanan her depremden afet yönetimi kapsamında ciddi dersler çıkardığımız gibi

Geleneksel afet sonrası harcamalar yerine afet öncesi yani risk yönetme sürecine yatırım yapmamız gerekmektedir.

toplumsal hazırlık noktasında da önemli mesafeler kat ettiğimiz gerçeğini vurgulamak gereklidir. Afete hazırlık safhasında çok ciddi önlemler almak suretiyle afetin etkisini azaltmak hususunda yeterli olmasa bile önemli aşamaları geçtiğimizi ifade etmek yanlış olmaz. Marmara Depreminde yaşadıklarımızın bir sonucu olarak özellikle arama kurtarımda ve sağlık müdahalesinde ciddi hazırlıklar yapıldı. Hatta AFAD Başkanlığı ve Sağlık Bakanlığı bünyesinde oluşturulan UMKE birimi aslında Marmara Depreminin bir sonucunda oluşturulmuştur.

Dünya'da 1980 ile 2009 yılları arasında afet kapsamında harcanan para miktarı 90 milyar dolar iken bu miktarın sadece 3,6 milyar doları afet öncesi hazırlık aşaması için kullanılmış geriye kalan 86,4 milyar dolar ise afet sonrası iyileştirmeler için harcanmıştır. Bu rakamlardan da anlaşıldığı üzere geleneksel afet sonrası harcamalar yerine afet öncesi yani risk yönetme sürecine yatırım yapmamız gerektiği açıktır. Afete hazırlık kapsamında harcanan 1 TL'nin afet sonrası iyileştirme ve imar için harcanması gereken 3 TL'lik harcama önüne geçtiği bilimsel verilerle sabittir. Bu veriler ışığında hem can kayıplarının hem de ekonomik kayıpların önüne geçilmesinde önemli bir parametre olan afet öncesi risk yönetimi temel devlet politikası olmak zorundadır.

İkincisi, deprem ülkesi olan ülkemizde depreme dayanıksız yapıların dönüştürülmesidir. Deprem bölgesinde depreme dayanıklı yapılar yapılmadan tam anlamıyla bir risk yönetiminin yapılmayacağı gerçeğidir. Cumhurbaşkanımız Recep Tayyip Erdoğan 'Neye mal olursa olsun' diyerek riskli alanların dönüştürülmesi ile ilgili yasal altyapının tamamlanması özellikle kentsel dönüşümde Van depremi milat kabul edilmiştir. Kentsel dönüşümde önemli bir aşama geçilmiş olsa bile hâlâ istediğimiz noktada olmadığımız gerçeğini de göz ardı edemeyiz. Bu kapsamda sadece kamunun sorumluluğu ve gayretleri ile sonuç alınacağı yanlışına düşmeden, topyekûn kamu idareleri, belediyeler, sivil toplum kuruluşları ve özellikle de halkın da bu dönüşüm sürecinin temel unsuru ve zorlayıcısı olarak tüm kesimleri sürecin bir parçası haline getirmek zorundayız. Özellikle vatandaşların riskli bölgede bir konutu varsa ve bu yapının dönüştürülmesi gerekiyorsa konutunun olmasından ziyade oturduğu konutun kendisinin tabutu olmaması için bir çaba içerisine girmesi gerektiğini bilmesi ve süreci engelleyen değil hızlandıran bir irade ortaya koyması elzemdir. Bu sürece "konutun tabutun olmasın" mottosu ile devam etmekte fayda olduğu değerlendirilmektedir. Halkımızın afete hazırlık aşamasının temel bir unsuru olarak sürece dahil edilmesi önem arz etmektedir.

Üçüncüsü, Türkiye'nin afet sonrası yönetiminde muhteşem bir kapasitesi olduğu ve afete müdahale, iyileştirme sürecinde çok hızlı bir anlayışla krizi yönettiği bir realite olarak Van depremini yaşamış ve yönetmiş biri olarak hem de yakın zamanda Elâzığ ve Kahramanmaraş depreminde ülkemizin, hükümetimizin, belediyelerimizin, sivil toplumumuzun vermiş olduğu reaksiyon dikkate alındığında kriz yönetiminin de dünyada en iyi ülkelerden biri ol-

duğumuzu söylemek yanlış olmaz. Bir geçişi ifade etmek gerekirse, afete hazırlıkta Japonlar gibi, kriz sürecinde de afetleri Türk gibi yönetmek gerekir. Deprem ülkesi olan Japonya kriz yönetiminde ülkemiz kadar iyi olmasa da afete hazırlık ve risk yönetiminde ülke olarak onlardan öğrenmemiz gereken hususlar olduğu kanaatini taşıyorum.

Dördüncüsü, afet sonrasında ortaya çıkacak ve toplumu etkileyen dezenformasyonun engellenmesi ve toplumun psikolojisini etkileyecek kirli ve gerçek dışı bilgilerin önlenmesi afeti iyi yönetmek kadar önemlidir. Yöneticilerin toplumu yerinde ve zamanında bilgilendirmesi, kamuoyunun afet kapsamında yapılan çalışmalar ile ilgili olarak doğru bilgiye ve veriye ulaşmasının kolaylaştırılması afet sürecinin yönetiminde vazgeçilmez bir husustur. Bu nedenle toplumsal algıyı yönetmek afet sürecini yönetmeyi de kolaylaştıran bir unsurdur. Yapılan hizmetlerin, iletişim kusurları nedeniyle toplum nezdinde karşılık bulmaması afetın başka bir boyutu olarak ifade edilebilir.

Beşincisi, afet sonrasında yardımların yönetilmesine ilişkin dikkat edilmesi gereken hususlardır. Yardımların afet bölgesinin ihtiyacına göre ve ayrıştırılarak gönderilmesi yardımların yönetilmesini kolaylaştıran bir unsurdur. Afetin yaralarını sarmak yerine gelen yardımların tasnif ve depolaması ile zaman kaybetmek doğru bir afet yönetim değildir. Afet bölgesi dışında yardım malzemelerinin tasnif edilmesi depolanması ve talebe göre afet bölgesine sevki afet sürecini yönetmeyi kolaylaştırdığı gibi yardımların ihtiyaca göre dağıtılmasını da kolaylaştıracaktır. Ayrıca afetin sıcaklığı ile vatandaşların ikinci el malzemeleri yardım olarak gönderilmesinin önüne geçilmesi afet yönetimini kolaylaştıracaktır.

Altıncısı, afet sonrasında afet bölgesine yapılan özellikle ilk bir hafta-

Afet sonrasında ortaya çıkacak ve toplumu etkileyen dezenformasyonun engellenmesi ve toplumun psikolojisini etkileyecek kirli ve gerçek dışı bilgilerin önlenmesi afeti iyi yönetmek kadar önemlidir.

lık akut dönem haricinde, üst düzey yönetici ziyaretlerinin afetin yönetilmesini engelleyecek nitelikte olması ve afet bölgesine yapılan ziyaretlerin minimum düzeyde tutulması afetın yönetilmesini kolaylaştırmak açısından önemlidir. Afeti yönetmesi ve afetzedelerin ihtiyaçlarının karşılanmasına odaklanması gereken idarecilerin, resmi ziyaretlerle odağının değişmemesi gerekir. Bu nedenle afeti yönetenlere ekstra bir yük getirmeden yapılması gereken ziyaretlerin dikkatle planlanması afet yönetiminde başarıyı arttıracaktır.

Yedincisi, afette söylem ve eylem birliği olması afet yönetimini kolaylaştıran önemli bir unsurdur. Yaşanan her afette iyileştirme sürecinde yapılan farklı uygulamalar vatandaşların kamuya olan güvenini sarstığı gibi, aynı afeti yaşayan ancak farklı imkân ve uygulamalarla karşılaşan afetzedeler arasında olumsuz bir algının oluşmasına sebebiyet vermekte ve afeti yönetmeyi zorlaştırmaktadır.

Sekizincisi, afete hazırlık aşamasında afetın Kahramanmaraş depreminde olduğu gibi birden çok ili kapsamaması ve depremin yıkıcılığı dikkate alındığında arama kurtarma personelinin sadece AFAD başkan-

lığı bünyesindeki ekipler ile değil yeterli insan kaynağı olan diğer kurumlarında kendi bünyesinde arama kurtarma ekiplerinin oluşturulmasını elzem kılmıştır. Bu kapsamda TSK, Jandarma, Polis, Madenciler, Güvenlik Korucuları, Öğretmenler, Orman Muhafaza ile Belediyelerin itfaiye personeli ve benzer kurum personeli afete hazırlık sürecinde hem eğitim hem de ekipman olarak hazır durumda bulundurulmalıdır.

Son olarak, afet bölgesine görevlendirilecek personelin kendi arasında hiyerarşiyi tesis edecek tarzda ve yönetimin tek elden yönetilmesini sağlayacak bir mekanizmanın oluşturulması gereklidir. Afet bölgesine özellikle ilk bir haftalık akut dönem dışında birden fazla üst düzey yöneticinin görevlendirilmesi afete müdahaleyi kolaylaştırmak yerine bilakis karar alım süreçlerinin zorlaşmasına ve aynı afet bölgesinde farklı uygulamaların ortaya çıkmasına neden olabilmektedir.

Bu bilgiler ışığında yaşanan her afet bize neyi daha iyi yapmamız gerektiğini öğretmekle birlikte asıl olması gereken devlet ve milletimizin her türlü afete en üst düzeyde hazır olmasını sağlamaktır. Devletimiz güçlüdür, her türlü sorunla baş etmesini aziz milletimizin desteği ile bilir. Ancak "kervan yolda dizilir" mantığından afete tam anlamıyla hazır, risk ihtimallerine göre alınmış tedbirlerle afetın etkisini azaltan bir yapı kurmak hem devletimizin hem de milletimizin faydasına olacaktır. Türkiye yüzyılında her alanda olduğu gibi afete hazırlıkta da diğer ülkelere öncülük edecek bir ülke olmak zorundayız.

Yaşanan afetlerde hayatını kaybeden milletimizin evlatlarına rahmet, afet nedeni ile bedeninde ve ruhunda kalıcı engeller oluşan kardeşlerine sabır ve tahammül, afetzede ailelere de huzur ve afiyet diliyorum.